

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN
G.J. van Middelkoop
Blijven of weggaan?

MEDITATIEF
K. van Bekkum
Verhitte vreugde

WANDELEN MET GOD
J. Luiten
Jij en de kerk
- samen verantwoordelijk

ACHTERGRONDEN
C. Trimp
Waarheid en fictie
in de evangelische
geschiedschrijving

LIED VAN DE WEEK
A. de Heer-de Jong
Lied 335:
'Heer van uw kerk'

en verder...

Uit de kerken
Boekbespreking
Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

BLIJVEN OF WEGGAAN?

Over de waarheid die in Israël van geslacht op geslacht doorgegeven wordt, schreef een rabbijn aan zijn kleinzoon:

'Zul jij het van mij aannemen, mijn kind?

Zul jij het weer overdragen?

Misschien zul je het willen opgeven.

Als dat zo is, laat het don zijn
voor een grotere waarheid.

Als die er is.'

Blijven of weggaan?

De gelovige opvoeding van onze kinderen wordt steeds moeilijker. Veel ouders vragen zich af: hoe mout ik dat doen in deze tijd? Dat zeggen de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken voor het contact met de kerkjeugd. Zij hebben nagedacht over de vraag hoe het jeugdwerk moet worden aangepakt. Hoe je in de gesecculariseerde wereld van vandaag jongeren kunt toerusten. Toerusten tot een leven uit en naar het Evangelie

in alle verbanden van het leven. Deputaten legden hun bezinning neer in een brochure, die de titel kreeg *Blijven of weggaan?* De Generale Synode aanvaardde het stuk en gaf opdracht het naar alle Christelijke Gereformeerde kerkeraden te sturen. En dat met het v— daaraan grondige e i brede aandacht te besteden in heel het ambtelijk werk.

In deze brochure, die vorig jaar uitkwam en waarvan ook een herdruk al is uitverkocht, vinden we eest de resultaten van een onderzoek naar

de leef- en denkwereld van jongeren van 17 tot 25 jaar.

Daarna volgt een bezinningsstuk over de begeleiding van de jeugd van 12 tot 15 jaar. En deze leeftijdsfase worden, zo menen deputaten, in toenemende mate innerlijke fundamentele beslissingen genomen in godsdienstig opzicht. Ze keken ook naar de periode daarvoor: de **gohdienstige** vorming van kinderen voor hun twaalfde jaar legt een **ndament** dat **wezenlijk belang is voor later**.

Ook is het heel belangrijk hoe wij als ouders en ouderen zijn. Hoe de **gemeente** is en het hele kerkverband. Zijn we wervend en jaloersmakend, in de eerste plaats naar de eigen jeugd toe? Deputaten **menen** dat dat **teveel ontbreekt in hun kerken**.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. G. GUNNINK, DRS. I.D. HAARSMA,
DRS. P. HOUTMAN, DRS. B. LUITEN,
DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Informatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Informatie, Gaas, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar: f 49,00 per halfjaar; studenten
f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 149,00 per jaar (Europa zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
voor 1 november, van een halfjaarabonnement
voor 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Informatie is op cassette verkrijgbaar bij

 de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm, Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

We geven eerst een samenvatting
van deze boeiende brochure.

Leef- en denkwereld

In 91 vragen zijn 178 jongeren van 17 tot 25 jaar ondervraagd over verschillende punten: hun kerkelijke betrokkenheid, hun godsdienstige activiteiten, hun **ljk** op de relatie tussen kerk en geloof, hun **mening** over enkele belangrijke **noties** uit het christelijk geloof, hun **&**-loofsbeleving en hun **levensstijl**, de mate waarin ze zich thuisvoelen in hun **gemeenten** en hun opvattingen over enkele ethische kwesties.

De resultaten van het onderzoek zijn in een gedetailleerde bijlage opgenomen.

Conclusies

Deputaten vatten de belangrijkste conclusies kort samen:

* **Kijk je naar kerkgang en de mate** waarin men zich rekent tot de Christelijke Gereformeerde Kerken, dan is 70% redelijk tot zeer meelevend te noemen, 20% is op drift en 10% is praktisch geheel vervreemd **gemaakt van de CGK**.

* Vervreemding van de kerken betekent meestal dat je helemaal onkerkelijk wordt.

* De vrije groepen oefenen een zekere aantrekkingskracht uit: ruim 10% voelt zich daar (veel) meer thuis en 20% heeft geen duidelijke voorkeur voor die groepen of de CGK.

* De helft leest vaak persoonlijk in de Bijbel, 30% zegt dat soms te doen en 20% doet dat nooit.

* Volgens eenderde deel van de jongeren kun je ook buiten de kerk wel geloven. Er is een duidelijke tendens in de richting van een relativeren van het verband tussen kerk en geloof. Slechts 60% is geheel of gedeeltelijk overtuigd van het feit dat geloof en kerk onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

* Centrale noties van het christelijk geloof worden door de jongeren in grote meerderheid onderschreven. Toch twijfelt maar liefst 35% in

meer of mindere mate aan de uniciteit van het christelijk geloof en 1 op de 10 twijfelt aan de wederkomst van Christus of wijst die af.

* Iets meer dan de helft zegt de persoonlijke omgang met God te kennen. Een even grote groep heeft geen geloofsproblemen. Velen hebben echter hun twijfels, bijvoorbeeld over het bestaan van God (bijna 30%) en over de waarheid van Gods Woord (ruim 40%).

* Een op de vijf jongeren voelt zich niet opgenomen in de gemeente.

* Ten aanzien van de inrichting van het dagelijks leven en ethische vragen blijken de jongeren het bijbelse spoor nogal eens bijster te zijn.

* Geldbesteding, keuze van studie en baan en van vrienden en vriendinnen blijken voor velen 'vrije kwesties'. De helft heeft niet echt grote problemen met ongehuwd samenwonen, het volgen van sport op zondag en euthanasie,

* Deputaten menen, dat de resultaten een goed beeld geven van de situatie onder de ondervraagde jongeren in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Daar moet echter bij worden gezegd, dat de groep die niet mee wilde doen aan het onderzoek veel minder positief staat tegenover kerk en geloof dan zij die wel meededen. Zo bezien geven de resultaten een geflatteerd beeld van de werkelijkheid. Als je de andere groep meeneemt, moet je concluderen, dat minimaal 17% praktisch geheel van de Christelijke Gereformeerde Kerken vervreemd is **ge&**.

Aandachtspunten

Wat te zeggen van deze resultaten? Deputaten zijn dankbaar dat nog zoveel Christelijke Gereformeerde jongeren elke zondag naar de kerk gaan. Maar ze zijn niet tevreden. Er is ook reden tot zorg en er ligt veel huiswerk. Ze wijzen op de volgende punten:

* Het is een klemmende vraag hoe wij onze jeugd zelfstandig, biddend en trouw de Bijbel leren lezen.

* Het is nodig onze jongeren in te

leiden in het bijbelse, **gereformeerde** denken over de kerk.

* Vervreemding van de kerk betekent in de praktijk **vaak** (inleiding tot) kerkverlating. Signalen van vervreemding, als **ontrouw kerkbeme** en dergelijke, moeten **we** dan ook voluit serieus nemen. Het is meestal misplaatst te denken, dat het wel weer in orde komt als ze ouder zijn.

* We moeten ons **inspannen** om het vertrouwen **van** de jongeren **te winnen** en hen bij de **zaak van** de kerk te betrekken. Daarvoor is het nodig dat we kennis hebben van hun bijzondere situatie, **daarbij** betrokken zijn en daar **zorg** voor hebben. God roept immers onze jongeren om juist in **déze** tijd jongeren van **Christus te zijn**.

* Belangrijk is ook de **levenspraktijk**. Juist hier blijkt hoezeer de patronen van de wereld het leven en denken van onze jeugd (en van hun ouders) zijn binnengedrongen. Als dit gebeurt, berooft **dat** ons van de kracht van het Woord van God. We kunnen niet God dienen én de wereld. Het loslaten van de bijbelse ethiek is vaak een **voorbode** van een erosie van het bijbelse **denken** en leven in het **algemeen**. We moeten ons dus afvragen: **hoe** kunnen **we** onze **jeugd** de christelijke **levenspraktijk** op een waarachtige en overtuigende wijze voorleven?

Geen actie zonder gebed

We moeten ons ervan bewust zijn, zeggen deputaten, dat we met ons onderwerp verkeren op het slagveld **waar** de Heilige Geest strijdt tegen de machten van de zonde, de **wereld** en de **boze**. Wij kunnen dan ook geen **programma maken** waarbij **we** de regie zelf in handen hebben. Laat staan dat **we** de uitkomst **kunnen** controleren. Slechts in **volstrekte** afhankelijkheid van Christus kunnen we een instrument zijn in **zijn** handen.

Onze concrete aanpak moet dan ook **beginnen** met en gedragen worden door het persoonlijke en geza-

menlijke gebed voor de jongeren van de **gemeente**. En **door onze** persoonlijke en **gezamenlijke** navolging van Christus.

De tijd waarin wij teven

In het eerste deel van de brochure *Blijven of weggaan?* ging het over de resultaten van een **onderzoek** naar de leef- en denkwereld van jongeren van 17 tot 25 jaar. Het tweede deel is een bezinningsstuk over de begeleiding van de jeugd van 12 tot 15 jaar. Zij en wij leven in een geseculariseerde wereld. De westerse mens **rekent** niet met God. God bestaat niet voor **hem**. In onze maatschappij wordt heel sterk gesuggereerd, dat het christelijk geloof een achterhaalde zaak is. Wetenschappen techniek nemen de plaats van de godsdienst in. Er is een toenemend relativisme en pluralisme. Ieder moet zijn eigen keuze **maken** en daarbij volop ruimte laten **voor** de overtuiging van een ander. Dat is een gevolg van het proces van **subjectivering** en individualisering. Het geloof privatiseert en ieder gelooft *à la carte*. Je laat je dat niet voorschrijven door een ander en zeker niet door **een kerk**. Gezag wordt niet geaccepteerd en voor instituten bestaat weinig waardering. Het leven, ook van **kerkmensen**, is **sterk** doortrokken van materialisme, en **amusement** en ontspanning staan hoog genoteerd.

In deze tijd zijn **we kerk** en groeit onze jeugd op. Zij en wij **worden** door die tijd diepgaand **beïnvloed**. Bij oud **en** jong blijkt een sterke scheiding tussen leer en leven. Ook in de **kerken** bestaat een **groot** individualisme en een **consumptiementaliteit**. Velen vinden de persoonlijke ervaring van groter belang dan de beleving in de gemeenschap. Onder de jeugd is een duidelijk waarneembare **behoefte** aan warmte, directheid, spontaniteit en echtheid.

De jeugd heeft goede **identificatiefiguren nodig**, mannen en vrouwen die de levende omgang met God

kennen, ouders en ouderen die hen jaloers maken. Maar echte **christenen**, met een krachtige, innerlijke **overtuiging**, die intens bezig zijn met het **geloof**, zijn te dun **gezaaid**, ook in **onze kerken**, **schrijven** deputaten.

Aanbevelingen

Wat vraagt deze situatie van ons? Deputaten doen de volgende aanbevelingen:

* We moeten ouders stimuleren en toerusten om **hun** kinderen een goede godsdienstige **opvoeding** te geven. Die taak **kan** niet vroeg genoeg worden aangevat. De **ambtsdragers** moeten dit op het huisbezoek nadrukkelijk aan de orde stellen. Ook **zou** het goed kunnen zijn te peilen of er bij ouders in de gemeente behoefte bestaat om samen een kring te vormen om elkaar vanuit de Bijbel op dit gebied toe **te** rusten.

* Ook aandacht in de gemeente voor de jeugd tot twaalf jaar is van belang. Probeer ze aan elkaar te binden en bij de gemeente **te h-trekken**. Welke aandacht **kan** aan hen gegeven worden tijdens de eredienst? Zou je de catechese niet kunnen laten **beginnen** op de leeftijd van 7 jaar?

* Voor de jeugd van 12 tot 16 is bijzondere aandacht **nodig**. De geloofskeuze wordt in aanleg reeds in **deze** fase gemaakt. Het is van bijzonder belang om **vooral** die leeftijdsgroep **te begeleiden**. Zij gaan immers de wereld ontdekken. Ze worden geconfronteerd met levensvragen. Vanuit het onderwijs en de **samenleving** worden ze **kritisch aan het denken gezet**. Hun manier van denken en **hun** mening worden in **deze** periode gevormd. Wat wordt **hun** kijk op het geloof, op de Bijbel en op de christelijke normen en waarden? Boe brengen we hen tot een zelfstandig uitkomen voor **hun** christen-zijn?

* We mogen de jeugd van 16 jaar en ouder niet vergeten. Als jongeren niet meer bereikt **kunnen** worden door ouderen, kunnen dan m-

dere jongeren **daarvoor** worden ingeschakeld? Zijn er vormen van jeugdwerk te bedenken, die voor ontmoeting en contact zorgen?

* Het is nodig de godsdienstige vorming in het gezin en in de **gemeente zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen**. Als dat mogelijk is, zou je ook de school daarbij **moeten betrekken**. Deputaten denken aan samenwerken met het **deputaatschap Kerk en Onderwijs**. Ook binnen de Christelijke Gereformeerde Jeugdorganisatie wordt gedacht in de richting van **een totaalaanpak**.

* In de godsdienstige opvoeding moeten we **onze** jeugd de Bijbel leren **kennen**. Niet **alleen** kennis van feiten, maar ook kijk op verbanden; daarvoor is onze belijdenis een belangrijk middel. De jongeren moeten ook **ontdekken** en vasthouden, dat de bijbelse **boodschap** uniek is.

* Het is noodzakelijk onze jeugd te leren, dat in het geloof leer en leven een eenheid zijn. In deze tijd is het van het **grootste** belang om hen bijbelse normen en waarden bij te brengen.

* Jeugd die kwam tot **belijdenis** van het geloof, dient ingeschakeld te worden in de dienst van de HERE. Soms worden **deze** jongeren een wat **vergeten** groep. Je **zou ze kunnen** stimuleren mee te doen met bestaande kringen. Eventueel zou je ook voor die jeugd nieuwe kringen **kunnen opzetten**. Ze kunnen **betrokken** worden bij de vorming van de overige jeugd. En het is goed erover na te **denken hoe ze verder bij de opbouw van de gemeente betrokken kunnen worden**, bijvoorbeeld door hen 'stage' te laten lopen bij diverse commissies. Kijk vooral eerst naar de mogelijkheden die de jongt mensen hebben, om dan te zien wat ze daarmee kunnen doen binnen het geheel van de gemeente.

Nuttig materiaal

De Christelijke Gereformeerde deputaten voor het contact met de kerkjeugd hebben met hun brochure *Blijven of weggaan? iets goeds*

op tafel gelegd. Terecht heeft hun synode de kerkeraden gevraagd daaraan grondige en brede aandacht te besteden in heel het ambtelijk werk. Van hun aandachtspunten en aanbevelingen kunnen we ook binnen de Gereformeerde Kerken veel profijt hebben, denk ik.

De situatie van de Christelijke Gereformeerde jongeren verschilt op bepaalde punten best van die van de Gereformeerde jeugd. De meeste Gereformeerde jongeren volgen **Gereformeerd** onderwijs, wat de christelijke opvoeding in gezin en kerk niet tegenwerkt, maar versterkt. Ook kan van de Gereformeerde Kerken niet gezegd worden, dat ze te vergelijken zijn met 'een eilandenrijk', **zonder** verbindende bruggen, en 'een vat vol tegenstrijdigheden'. En ook dat is heel belangrijk voor de geloofsopvoeding vandaag.

Maar dat neemt niet weg, dat veel van de dingen die de Christelijke Gereformeerde deputaten signaleren, ook van belang zijn voor de opvoeding en het onderwijs van onze jeugd. Ik wil hun aandachtspunten en aanbevelingen dan ook graag in overweging geven aan ieder die daarbij betrokken is. Daarnaast valt nog te melden, dat een ander Christelijk Gereformeerd deputaatschap, namelijk dat voor Kerk en Onderwijs, **begin** dit jaar een handreiking voor kerkeraden en ouders uitbracht onder de titel 'Onderwijzen en doen onderwijzen', waarin zij op elementaire wijze ingaan op de geloofsopvoeding in gezin, school en kerk. Een uitgebreidere versie van deze brochure is het boekje van drs P.D. Hofland *Kind, jongere en geloof*. Wij gaan op deze publicaties nu niet verder in.

Kiezen is nodig

Waar ik nu nog wel verder op in wil gaan, is de vraag waar het ons ten diepste om gaat in de geloofsopvoeding. Zijn we er tevreden mee, als onze kinderen zonder veel tegensputteren meegaan naar de kerk? Als ze redelijk meedoen op

de catechisatie en meestal ook wel naar de jeugdvereniging gaan? Als ze hun ogen dichtdoen bij het bidden aan tafel en op school? En niet al te afwerend **doen, wanneer** je eens met hen praat over wat bij een christelijk leven **hoort**? Allemaal belangrijke dingen en in sommige tijden al heel wat. Maar toch niet het diepste. Niet dat waar het eigenlijk om draait. Niet dat waar die buitenkant-dingen als het goed is uit voortkomen.

Wat willen we in de geloofsopvoeding ten diepste bereiken? Ik denk dit:

Dat jongeren **nu en straks in alles keven in een vertrouwelijke verbondenheid met de HERE, vanuit eigen hartelijke keuze en in oprechte toewijding**.

Dat gaat niet vanzelf. Dat is nooit zo geweest. Daarvoor is bekering nodig, **een** anders gaan denken en een omkeren op de weg die je gaat. Maar in de wereld van vandaag valt dat misschien nog meer op dan vroeger wel het geval was. Christelijk geloven en christelijk leven passen niet bij de wereld waarvan we deel uitmaken.

Dat wordt dus **kiezen**. Of gaan we leven in twee werelden? Wat vinden we **wézenlijk belangrijk**? Kunnen we afstand nemen van de denkschema's en leefpatronen die de hedendaagse wereld aan ons opdringt? Of laten we ons dagelijks hersenspoelen door *Goede Tijden Slechte Tijden* en soortgelijke programma's? Lijkt dat vaak niet de echte wereld, waarbij die van het christelijk geloof onwerkelijk wordt?

Dat zijn vragen **waarvoor** we allemaal steeds opnieuw **staan**. Niet alleen de jongeren, maar ook de ouderen. **Waarvoor kiezen** we dan, telkens weer?

Voor God of voor de wereld? Halfslachtigheid is slap: heet noch koud; radicaliteit wordt gevraagd.

Praktische moeiten

Bij het **zoeken** van de **weg** waarin we – oud en jong – de HERE van

daag mogen dienen en **het** voorle-
ven daarvan, stuiten **we** op de
moeite dat ons gereformeerde gelo-
ven soms iets vanzelfsprekends
lijkt te worden. **Iets** dat **we** al zo
vaak hebben gehoord. Iets dat niet
meer verrassend is, niet meer boei-
end en inspirerend.

Ik vraag me af of niet meer **con-**
frontatie met andere opvattingen
nodig zou zijn om de levende bete-
kenis van wat we mogen geloven te
laten oplichten? **Zo van:** heb je dat
gehoord of gezien? Wat vind je
daar nu van? Zo'n **benadering**
vraagt om **stellingname** en keuze,
waarbij je komt tot een existentieel
geloven van **wat** je als 'objectief
geloof werd voorgehouden.

Een andere vraag is, hoe we moeten
omgaan met het bijbelse **gebod**, dat
we onze kinderen moeten 'inpre-
nten' wat **God** heeft **gezegd**. Moe-
ten we niet overwegen of dat ook
kan in de weg **van** een dialoog tus-
sen ouderen en jongeren? **Niet om**
daarmee wat we willen 'overdra-
gen', te relativiseren, maar om dat
juist dieper te laten verankeren in
het hart **van** de jongeren zelf.

'Het ontdekken van waarden en
normen vraagt een persoonlijke be-
slissing van jongeren. Ze moeten
daarvoor een dialoog voeren. Dat
brengt hen verder dan een onbere-
deneerde bevestiging of ontken-
ning', schreef iemand. Kennis die
niet doorleefd is, vervaagt **en** ver-
dwijnt weer snel. Hoe intenser en
persoonlijker je keus was, hoe ster-
ker je daarvoor **stáát en gáát**.

De weg naar zelfstandig geloven
kent vaak een traject **van** zoeken en
twijfel, verandering en bevestiging.

Volwassenen moeten opgroeiende
jongeren voortdurend in de in-
vloedssfeer van de Heilige Geest
brengen, en hen daarbij de ruimte
geven om zelf tot klaarheid te ko-
men en zichzelf de dingen echt ei-
gen te maken. Het kan **ons moeite**
kosten **die** ruimte werkelijk **te** ge-
ven, maar alleen zo kunnen zij tot
een bewuste en doorleefde keuze
voor de **HERE komen**.

Engagement en toewijding?

Een radicale keus is **nodig**, als we
in de wereld van vandaag willen le-
ven met de **HERE**. Compromissen
en halfslachtigheden zijn funest in
de geloofsopvoeding. Funest voor
onze jongeren. Funest ook voor ons
eigen geloofsleven. Dat brengt **ons**
bij onszelf: hoe leven wij in **deze**
wereld? **Hoe radicaal** is **ons** chris-
ten-zijn? Wordt **ons** leven – bij alle
lek en gebrek – gekenmerkt door
engagements toewijding aan God
en Zijn zaak? En leven wij aan jon-
geren een geloven **voor** dat dit en-
gagement en deze toewijding ver-
toont? Geven wij een aanstekelijk
voorbeeld?

*Drs G.J. van Middelkoop is oud-conrector
van de Gereformeerde Scholengemeen-
schap te Rotterdam oud-rector van de
Gereformeerde Scholengemeenschap te
Amersfoort.*

UIT DE KERKEN

Beroepbaar

Kandidaten

H.D. Bondt, Oostercluft 59,8332

DB Steenwijk, 0521-516409.

E. Rupke, Wortmanstraat 414,8265

AR Kampen, 038-333 15 12.

Eveneens zijn beroepbaar de vol-
gende predikanten:

C. van Breemen, Baggelbak 16,

8447 AX Heerenveen, 0513-
629623.

J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET
Amersfoort, 033-4728793.

P.F. Lameris, Curiestraat 42,7909
BT Hoogeveen, 0528-233481.

Verder is beroepbaar:

Dr. B.A. Zuiddam, Rutgerskamp

74,3853 ES Ermelo, 0341-563802.

M meditatief

Waak op, waak op, Debora, zing een lied!

Richteren 5:12

Uitgedoofd

Als het leven geen gevecht is
om het bestaan, om eten, drinken
of een dak boven je hoofd,
slaat de strijd naar binnen.
Alleen in de muziek, de sport
en bij het supporterslegioen
wordt nog gehokt en ge-
schreeuwd.
Vechten? Waarom? **Ik** kom **niks** te-
kort.
Wat hebben we te klagen?

De strijd is in mezelf.
En ook de vreugde.
Bet jubelen, juichen en janken.
Een deur inschoppen of
God omhelzen in een lied?
Waarom zou je? Je komt toch niks
tekort?
De uitgelatenheid, de vreugde, het
verdriet, de eenzaamheid, het ver-
lies, de zonde
en soms zelfs de **godverlatenheid**,
je polijst het, vlak het af.

Vonken van God

En dan, o **ja** ook nog bijbellezen.
Vandaag Richteren 4: Debora en
Barak.
Hij durfde niet, zij wel; ze ver-
trouwde
en toen **samen** op Sisera af.
Daarna **die** Jaël. Slaat 'm **zomaar**
dood.
Met een **tentpin**, stel je voor zeg!
Wat een afgang **voor** Barak, vind je
ook niet?
God die zijn **volk bevrijdt**. Hij gaat
door,

op **weg** naar de Messias.
Is het niet door mannen,
dan **wel** door **vrouwen**.
Maar ja, dat was toen. En wij dan?
God **bevrijdde**. Bevrijdt Hij nog
steeds?

Aangestoken

En dan ineens – een lied.
Niks geen verhaal, emotie!
Hier is het **krijgsgeschreeuw**
en **gaan** mensen uit hun dak.

'Sta op slaapkop, vecht mee!
Pak alles dat ais wapen dienen kan,
stort je je in het **strijdgewoel**,
vervloek de achterblijvers!'

Je ruikt het zweet,
voelt dreunende paardenhoeven.
Sisera's vorsten **stormen** aan,
maar alles keert zich tegen hem:
sterren, water, land en de stammen.
De HERE keert zich **tegen** hem.
Hij vlucht – en sterft als **Jaël** hem
treft.

'Moet je **z'n** moeder dan eens zien:
ze wacht in het raam,
overtuigd van de zoveelste over-
winning.
Maar nee, **hij** komt niet terug. Laat
al uw vijanden zo omkomen,
HERE!'

Verhit verheugd

Omkomen, omkomen?
Wie moet er omkomen?
'Ja, man, **kijk** uit je ogen, voel de
hitte en prijs de HERE! Alles wat
ons in de weg zat: de slappe Barak,
onze laksheid, onze halfheid tegen-
over Hem, Hij keek er niet naar! En
alles en iedereen dat ons dwarszat
en voorkwam dat we Hem helemaal
zouden dienen: **Sisera**, de **Kanaäni-**

tische vorsten, de strijdwagens en
ons eigen minderwaardigheidscom-
plex, **Hij** heeft ons **ervan** bevrijd.
Zo is **Hij! Prijs** de **HERE!**

Kijk, voel en pnfef wie Hij is. Rea-
liseer je de **strijd**. Hij bevrijdt, nu
en straks!
Voel de **overwinningsroes**, de **vuur-**
gloed van de naam **Jezus** of de inni-
ge vreugde van de beloften **van** het
verbond.
Vervlakking, **verdriet**, eenzaam-
heid,
verlies, wnde, godverlatenheid en
dood, waar **zijn** uw **prikkels**?
Laat Satan omkomen als Sisera, o
HERE!

*Drs. K. Van Bakkun is wetenschappelijk
assistent aan de Theologische Universiteit
te Kampen, Broederweg 8.*

JIJ EN DE KERK

– samen verantwoordelijk

Voel je je betrokken bij wat er in de kerk gebeurt? Of doen 'ze' maar, en jij hebt er geen enkele invloed op?

'Ze', dat zijn dan de dominee, de ouderling, de diaken. Die zorgen voor de preek en hoe het verder in de kerk toegaat. Wat kan je daaraan veranderen als je het graag een beetje anders wilt?

Toch, jij hoort er ook bij. Hoe kun je dat waarmaken? Goed om bij stil te staan aan het begin van dit nieuwe seizoen.

Je hoort er allemaal bij

Sommige mensen hebben in de kerk een speciale taak. Als Paulus ze gaat opnoemen, begint hij met de ambtsdragers: apostelen, profeten, leraars. Maar in datzelfde hoofdstuk noemt hij nog heel wat meer gaven en krachten die de Here in de gemeente heeft gelegd. En samen zijn we één lichaam. We horen er allemaal bij, als leden van het lichaam. Om dat in functie te houden ben jij dus ook nodig.

Als je het gevoel hebt dat je er niet bij hoort, klopt er iets niet. Dat kan aan de anderen liggen. Ze schakelen jou niet in. Maar je kunt zelf ook te veel afwachten.

Gaat dat alleen om praktische dingen, bijvoorbeeld dat je elkaar helpt bij een klusje?

Kan het ook bij de preek, de liturgie en hoe het verder toegaat in de kerk? Of is dat alleen iets voor de dominee en de kerkenraad?

Principieel gezien staan we als kerk er samen voor. De verkondiging van het evangelie is wezenlijk voor de kerk. Niet alleen de dominee of de evangelisatiecommissie, maar

J. Luiten

W wandelen met God

als kerk heb je de taak het evangelie hoog te houden en te brengen. Het is niet gemakkelijk om dat praktisch altijd waar te maken, maar het principe is belangrijk. Kandelaar voor het evangelie ben je als gemeente.² En daar hoor jij ook bij. Dus ook voor jou geldt: draag het licht van het evangelie!

Christus heeft zijn evangelie ook niet maar aan enkelingen toevertrouwd, maar aan de gemeente gegeven. Natuurlijk hebben een dominee en een kerkenraad daarin een speciale plaats, maar jij net zo goed! Als gemeente van Christus sta je er samen voor!

Wat kun je doen?

Hoe kun je dit nu praktisch waarmaken of tenminste dat proberen? Een mooie gelegenheid vind ik de gezamenlijke preekvoorbereiding. Met een groepje oudere en/of jongere gemeenteleden praat je samen met de predikant over de boodschap van de preek voor aanstaande zondag. Je zegt wat de tekst jou doet. Je hebt een voorbeeld van wat je hebt meegemaakt. In kleine kring kan je het gemakkelijk vertellen. 's Zondags merk je hoe het in de preek gekomen is. Daar heb je dan echt samen aan gewerkt! De predikant blijft verantwoordelijk voor zijn boodschap, maar tegelijk wordt duidelijk dat hij preekt voor een mondige gemeente, die ook de Geest heeft.

De predikant komt een keer bij je thuis. Hopelijk heeft hij om de zoveel tijd daar nog gelegenheid voor. **Dan kun** je ook samen praten over je **geloof** en **hoe je** het in de kerk beleeft. Jij wordt er wijzer van. En de predikant ook! **Hij** leert voor wie hij preekt.

Dat geldt ook voor jongens en meisjes op de catechisatie. Je kunt met ze over de preken praten. Maar menig **punt waar** een gesprek dan op **komt**, levert weer stof op voor een preek.

Hoe je een kerkdienst inricht? Het moet zoveel **mogelijk** gevarieerd zijn. Wat **kun** je voor kinderen doen? Wat kunnen **kinderen zelf** actief doen dat bij de **boodschap** van de preek past? Wat nemen gasten van buiten ervan **mee**? Wie bespeelt **welk** instrument? Dat vraagt concrete voorbereiding, wil het goed tot **an** recht komen, eerbiedig en ordelijk. Een predikant kan dat lang niet **alleen**. Maar dat hoeft ook niet. Sommige dingen **kunnen** anderen veel beter. En **wat** is het mooi om het **samen** te doen!

En **wat kun** je samen doen op vereniging, of in je **wijk**? **Kijk** eens om je heen, **wie** blij zou zijn met een beetje aandacht van jou? **Laat** je het aan de ambtsdragers over, dan maak je zelf dat je minder **betrokken** **wordt**. Maar zelf heb je ook Gods Woord. Wat kun je anderen daarmee **helpen**, in troost en stimulans. **In** de gemeenschap der heiligen is het een taak voor ons **allemaal**.³

'Wij-gevoel'

Hoe praat je over de kerk? Als over anderen, 'ze' doen maar? Maar je hoort er zelf **toch ook** bij, dankzij Christus? Het is belangrijk om dat te voelen. **Dan praat** je niet over 'zij' **maar** over 'wij'. **En** gelijk **ben** je **meer** gemotiveerd om **mee** te doen. Tegenover 'hen' kun je kritisch **zijn**, **maar** als 'wij' ga je er samen voor!

Dan hoef je nog niet eens altijd wat te zeggen of te doen. Misschien vind je dat toch nog wel wat **moeilijk**. Als je er maar bij bent! Een kerkdienst, een **evangelisatie-activiteit**. Alleen al door er te zijn, laat je **merken: ik** sta erachter! **Samen draag** je de boodschap!

En bid God om wijsheid **en** hulp. Bid **voor** de kerk, voor het overkomen van het evangelie en voor je eigen plaats daarin. **Dan** zal Hij je zeker helpen om als levend lid **van** zijn kerk actief mee te **kunnen doen**. Ook in het **nieuwe seizoen**.

¹ 1 Korintiërs 12:28.

² Openbaring 1:20.

³ 1 Tessalonicenzen 5:14.

Ds. J. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk van Alkmaar.

Persbericht

Conferentie WIE VOLGT? Kansen voor kerken in & grote stad (Vervolg op de vorig jaar gehouden conferentie Kerk zijn in de grote stad).

De stad, zo vaak als onherbergzaam getekend, biedt nog plekken waar dorst gekst en honger gestild wordt. Kerken die, Jezus volgend, uitgaan om het verlorene te zoeken. Gemeenten die zich laten vinden. Hoe worden wij zo'n gemeente, 'uitreikend' en uitnodigend?

Over deze **vraag** wordt op zaterdag 26 september 1998 een **studiedag** gehouden, georganiseerd door het

Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap (GWG) en het Gereformeerd Sociaal en Economisch Verbond (GSEV). Ontvangst en inschrijving van 10.30 tot 11.00 uur. **Behalve** een lezing en workshops kunt u ook kennismaken met een praktijkvoorbeeld: de activiteiten van de Hervormde gemeente te Rotterdam-Delfshaven.

De volgende workshops worden u aangeboden:

- Helpen: **diaconaat** voor **stads-mensen** door J. Beukema (pastoraal medewerker te Rotterdam)
- Troosten: **pastoraat** voor **stads-mensen** door ds. P.A. Strating (Ned. Gereformeerd predikant te Den Haag)
- Werven: hoe worden wij **een** uitnodigende gemeente? Door ds. D. Westerkamp (Ned. Gereformeerd predikant te Houten)
- De gemeente kan het niet alleen: **ondersteuning door het kerkverband** door P. van Veelen (voorzitter deputaatschap stadskerk-problematiek)
- Nieuwe zoekplaatjes: theologie **na** de grote stad door ds. C. van Duijn (hervormd predikant te Amsterdam)
- Jong zijn en christen: **jongeren in** de kerk door ds. W. van der Schee (gereformeerd predikant te Loenen)
- Kennis vermeerderd... : **wetenschappelijke ondersteuning van stadskerken** door drs. P.W. van de Kamp (docent praktische theologie TU Kampen)

Locatie: Rotterdam (Spangen):

Christelijk College Henegouwen, Laanslootseweg 1.

Prijs: Leden GSEV/GWG/studenten: f 15,-. Overigen f 25,-. Lunch f 10,-.

Opgave: U kunt zich (voor 19 sept.) aanmelden bij GSEV-secretariaat, postbus 694, 2270 AR Voorburg, tel. 070-3861226, fax 070-3872020.

Informatie: Rien Rouw ('s avonds, 071-5218280).

WAARHEID EN FICTIE IN DE EVANGELISCHE GESCHIEDSCHRIJVING

'Katholiek' of 'evangelisch' 3

McGrath heeft ons *terzake van de Reformatie gediend met talrijke nauwkeurige en diepgaande historische analyses.*

Men zou zichzelf tekort doen, wanneer men daar- van geen notitie nam; zelf heb ik daarvan met veel respect kennis genomen.

Maar zo nu en dun ziet McGrath kennelijk geen kans om zich te onttrekken aan de verlokking van eigen historische fantasie. Dat is met name het ge- val, wanneer hij voorlichting geeft over de kerkelij- ke breuk tussen de reformatoren en de leidslieden van de roomse kerk.

Interim

McGrath wil ons – bijvoorbeeld – doen geloven dat het sinds het uit- breken van het conflict tussen Lu- ther en de Romeinse curie (in de ja- ren 1517 tot 1520) in ieder geval

jaar heeft geduurd, voordat de breuk definitief werd.

Met andere woorden: in die twintig jaar was er een interim – een tus- sentijd –, waarin wederzijds de mo- gelijkheden van toenadering, wa- penstilstand en hereniging werden overwogen en beproefd.

Deze reconstructie van de gebeurte- nissen *mmo kennelijk dienen om het evangelische reformatie-ideaal te ondersteunen of te illustreren:* 'reformatie' behoort een kerkher- stel van *binnenuit te zijn.*

Luther was immers niet uit op een schisma. De oorspronkelijke *bedoe- ling* van alle reformatoren was erop gericht om het conflict 'binnens- huis' te houden. En dat is exact het standaard-ideaal binnen een evan-

gelische doelstelling: het conflict *binnen* de muren houden en intus- sen *trachten* het 'centrum van de macht' te heroveren.'

Slaat dus een conflict toe, *dan dient zich* terstond de noodzaak van het compromis aan.

Volgens McGrath waren de moge- lijkheden daarvoor sinds het treffen ruimschoots *aanwezig.*

Hij schroomt niet in dat verband om zich van sterke woorden te be- dienen: tot 1540 was een terugkeer naar de katholieke kerk binnen handbereik en niet ver weg. Om zo te zeggen: 'net om de hoek' (just around the corner')."

Pas toen het godsdienstgesprek van Regensburg in 1541 mislukte, gin- gen de protestantse schrijvers een eigen *leer* omtrent de kerk (eccle- siologie) ontwerpen.

Wij zijn zo vrij om aan deze recon- structie van de gang van zaken in de zestiende eeuw geen geloof te hechten.

C. Trimp

Achtergronden

Gematigd

1. Volgens McGrath is het compro- misideaal pas in 1540 definitief verongelukt. *Sindsdien* heeft de tweede generatie reformatoren ideeën over een gesepareerde (afge- scheiden) kerk ontwikkeld.

Vom die tijd zou Luther zich gema- tigd hebben uitgelaten over zijn conflict met de paus, terwijl de schrijver bovendien met kritische blik kijkt naar de negatieve effecten van Luthers optreden en denkwij- zen.

Breuk

2. Naast ons inzicht is de definitie- ve breuk tussen Luther en de paus tot op de dag nauwkeurig vast te stellen. De datum van die breuk is 3 januari 1521 – de dag waarop de paus officieel Luther tot ketter ver- klaarde en de (inmiddels door Lu- ther publiek verbrande) banbul ef- fectueerde.³

Vervolgens heeft de Romeinse cu- rie – overeenkomstig de desbetref- fende ketter-wetgeving – de keizer- lijke macht te hulp geroepen om nog in datzelfde jaar op de Ri jks- dag te Worms, Luther met de rijks- ban (vogelvrij-verklaring) te tref- fen.

Wie de geschriften van van Luther uit de jaren 1520 tot 1524 kent, waarin Luther zich ondubbelzinnig losscheurt van het pauselijke gezag en de paus als 'anti-christ' typeert⁴ zal niet spoedig op de idee komen dat een terugkeer van Luther tot de pauselijke kerk zich 'just around the corner' bevond.

Vervolg op pagina 928

Een overzicht over de geschriften uit de jaren 1521 tot 1524 wordt ons geboden door M. Brecht, *Martin Luther*, Stuttgart 1981-1987, I, 333vv., 371vv., 413vv.; II, 88-95. Voor de teksten zie Martin Luther, *Ausgewählte Werke* (ed. Borchardt en Men) 2A., München 1938, III 531vv., 561vv., plus de toelichtingen over allerlei zaken rondom de rijksdagen uit de jaren '20.

Leerzaam is het in verband met de geschiedschrijving om de rede van Luther op de rijksdag van Worms te lezen en te herlezen (WA 7, 832. Zie ook *Hauptschriften* (ed. H. von Campenhausen), Berlin z.j.), 121-124, 523.

In de nadagen van de rijksdag te Worms zijn er ongetwijfeld gesprekken gevoerd over mogelijkheden van een *compromis* (het bijeenroepen van een concilie b.v.)⁵ maar aan Luthers uitdrukkelijke voorwaarde: opheffing van de kerkelijke en keizerlijke ban, konden de desbetreffende autoriteiten blijkbaar niet voldoen.

McGrath zou er goed aan doen, Luthers *Bekentnis der Artikel des Glaubens wider die Feinde des Evangeliums und allerlei Ketzereien* (1528) te analyseren, met name het laatste onderdeel *Von Abendmahl Christi* *Bekentnis* (WA 26, 261-509, met name 266, 506, 507).

Wij geven één citaat:

'Dann das Papsttum ist gewiss das rechte endchristliche Regiment ~~der~~ die rechte widerchristliche Tyranei die im Tempel Gottes sitzt und mit Menschen Gebot regiert'.

Datzelfde geldt van Luthers geschrift *Von den Konziliis und Kirchen* (1539) en *Wider Hans Wurst* (1541).

In 1522 bracht Luther het onderscheid tussen ware en valse kerk te sprake in een preek over Joh. 16:1 m 2° en in 1524 liet Luther de gemeente zijn *berijming* van R. 124 zingen: 'Strick ist entzwei und wir sind frei'.

Calvijn

3. Ook ten aanzien van Joh. Calvijn laat McGrath zijn ideeën de vrije loop.

Hoewel hij toestemt dat Calvijn duidelijke voorstellingen had ten aanzien van een kerkinstituut dat zich tegen Rome zou keren, ~~wekt~~ hij de indruk dat Calvijn om strategische redenen gekozen heeft voor de figuur van de kerkenraad. Hij beschouwt dat zelfs als dé vernieuwing, die Calvijn ten aanzien van de kerkstructuur heeft ingevoerd en

hij verzuimt niet te vermelden dat met name in Frankrijk het instituut van de kerkenraad van grote betekenis is gebleken voor de zaak van de Reformatie.⁷ Maar het wekt verbazing dat McGrath in dit opzicht

Calvijn tot een soort voorloper van Lenin maakt.⁸ Toen laatstgenoemde zijn marxistische filosofie in de praktijk wilde brengen en *inzag* welk nut 'instituten' konden verschaffen aan de propaganda van de revolutie, werd Lenin op dit punt een volgeling van Calvijn! Een hoogst merkwaardige parallel! Bovendien erg ongeloofwaardig voor wie wel eens een hoofdstuk van Cdviijn (*Inst.* Boek IV) over de regering van de kerk (inclusief het schriftbewijs) gelezen heeft.

Diepste motieven

4. Het jaar 1540 lag nog in de toekomst, toen Calvijn in 1536 de eerste editie van zijn *Institutie* publiceerde, annex de aanbiedingsbrief aan koning Frans I van Frankrijk. Die brief liegt er niet om; hij legt diepe motieven van de Reformatie bloot. Tot in de laatste editie (1559) heeft Calvijn deze aanbiedingsbrief laten afdrukken.

Wij wijzen op een paar punten.

a. Calvijn distantieert zich met *m-druk* van het tyrannieke drijven van de Donatisten uit de vierde eeuw.

Hij maakt zich de repliek van Augustinus op de donatistische verwijten eigen (Volgende week meer over dit punt).

b. Calvijn vraagt de aandacht van de koning voor het onderricht, dat de Heilige Schrift geeft omtrent het demonische verschijnsel van de valse profetie in Oude- en Nieuwe Testament. Daarbij wijst hij erop, dat kerkleden die de profetieën van Jeremia kennen, zich niet zullen verbazen wanneer in sommige tijden er geen gestalte van de ware kerk meer blijft bestaan; bovendien verwijst Calvijn – net als later art. 27 NGB – naar de dagen van Elia.¹⁰

➤ Calvijn wijst in datzelfde verband op het feit, dat de strijd van de reformatoren zich niet richt tegen de kerk van Christus en haar oude leer, maar tegen hen, die zichzelf en eigen kerkinstituut tot norm van de kerk verheffen.

Juist in Rome wonen de ters, de bedenkers van een nieuw

evangelie."

d. In deze eerste druk van de *Institutie* leren wij de sterke taal van Calvijn kennen, waarmee bij beschrijft wat de essentie is van het hevige conflict met de Romeinse macht.

Het 'kerkelijk' denken en het 'kerkelijke' verweer van Calvijn overtreft reeds hier alle bedachtzame 'evangelische' oppositie-bewegingen ten aanzien van het grote religieuze conflict, dat overal in Europa woedde.¹²

e. Enige jaren later (1539) schreef Calvijn vanuit Straatsburg zijn beroemde antwoord aan kardinaal Sadoletus, waarin hij op soortgelijke wijze de zaak van de Reformatie verdedigde.¹³

Het jaar 1540 moest nog aanbreken!

¹ Zie *Thought*, 35, *Calvin*, 212, *Future*, 28, 52, 80, 153v., 188v.

² *Introduction*, 468.

³ M. Brecht, a.w., 1, 407. Ook McGrath kent deze feiten (*Future*, 28).

⁴ Over de relatie Luther-paus, zie M. van Campen e.a. (A) *Reformatie: prediking en ambt*, Woerden 1994, 93, noot 31. De paus als 'anti-christ': zie de *Apologie* van de Confensie van Augsburg (1531) ad art 7 (*BSLK* 239v.j).

K. Holl citeert uit een brief van Luther uit 1518, waarin Luther reeds zo spreekt: Holl wijst ook op terughoudendheid bij Luther tot de rijksdag te Worms. Zie *Gesammelte Aufsätze zur Kirchengeschichte*, deel I (Tübingen 1932), 320, 323-325).

Brecht citeert een woord van Luther uit 1539: de antichristen hebben zich af van de kerk 'ausgeschlossen', Brecht, a.w., III, 194.

⁵ Vgl. H. Hornkamm, *Martin Luther in der Mitte seines Lebens*, Göttingen 1979, 263-281.

⁶ Zie A.D.R. Poelman, *Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, Franeker z.j., III, 314.

⁷ *Calvin*, 135vv.

⁸ Kon McGrath geen afscheid nemen van een jeugdliefde? Vgl. *Future* 98.

⁹ Zie *Calvin*, 8, 28, 136, 155, 210, 217, 342, noot 13; *Thought*, 196, 234.

¹⁰ Wij citeren uit de vertaling van de eerste druk, wals W. van 't Spijker haar heeft verzorgd (Kampen 1992), zie *aldaar* p. 25-28.

¹¹ Zie *Inst.* 19, 28, 29.

¹² Zie *Inst.* 89 (leer omtrent de kerk), 232 (eucharistisch offer), 238 (de kerkelijke prentie van Rome en het verschil tussen de kerk van Christus en een sathânische samen-zetting, Jeruzalem en Babel).

¹³ Zie in dit blad, jrg. 72, 739 (7 juni 1997).

Prof. Dr. C. Trimp is emeritus hoogleraar in de Catechetik, Diaconiek, Homiletiek, Liturgiek en Poimeniek van de Theologische Universiteit te Kamp.

KERK ZIJN IN DE GROTE STAD

T.S. Huffenga

B boekbespreking

Op 19 april 1997 hield het Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap een studiedag over bovengenoemd onderwerp.

De referaten van die dag zijn nu gepubliceerd. Zo ook de verslagen van drie workshops*

Misschien denkt iemand, dat dit geen boekje voor hem is. Hij woont in een dorp! Maar de stadskerk is ook een zusterkerk. Bovendien een gemeente, waar geen zusterkerk omheen kan.

Een moedige vraag

De studiedag ging over deze vraag: hebben orthodoxe kerken nog wat te zoeken in de grote stad? Zo'n vraag moet je wel durven stellen. Het antwoord mocht eens negatief zijn!

Intussen is een negatief antwoord niet denkbeeldig. Veel kerkleden lieten de grote stad achter zich. Het is daar druk en vuil, de woningen zijn er duur en klein, de sfeer is er bepaald niet christelijk. Veel mensen begrijpen ook niet, wat andere kerkleden daar nog zoeken. Er ligt dan misschien wel een taak om tussen zoveel mensen die God niet kennen zout en licht te zijn. Maar wat begin je als kleine kerk in een grote stad?

De buurtwinkel komt in beeld (de vergelijking is van W. Dekker). Als de klanten verhuizen, kan deze winkel beter sluiten.

Moeten wij niet eenvoudig constateren, dat de zwaartepunten van het kerkelijk leven nu eenmaal niet meer in de stad liggen?

De kerk k geen winkel

Als de ene winkel je niet bevalt, ga

je naar de andere.

Maar zo doe je niet met de kerk. De kerk is niet een instelling voor het bevredigen van godsdienstige behoeften. De kerk is kandelaar, door God geroepen om licht in de wereld te zijn.

De kerk verhuist dan ook niet met haar klanten mee.

Op de vraag van de studiedag gaat vooral W. Dekker serieus in.

Hij is Hervormd predikant en was van 1983-1991 werkzaam in Rotterdam-Delfshaven. Hij wijst erop, dat het evangelie juist bestemd is voor de verpauperden en de sociaal, psychisch en materieel armen (25). Hén moeten orthodoxe kerken dus zoeken.

Ik vind, dat hij voor een groot deel gelijk heeft. Het is niet voor niets, dat de Here Jezus indertijd de tollenaars, prostituees en andere zondaars zocht. Zijn kerk kan de stad niet de stad laten.

Smalle schouders

Intussen zijn de kerken in de grote steden klein geworden.

In de nabeschouwing tekent P.W. Van de Kamp, docent praktische

theologie aan de Theologische Universiteit in Kampen, het verloop van onze eigen kerken in de vier grote steden: daling 50-75% (60). De gevolgen kunnen duidelijk zijn: er is teveel werk voor te weinig mensen. Daarmee komen stadskerken al gauw in een neerwaartse spiraal. Uiteraard werkt dit ook demotiverend. Is dit nu de kerk? zo vragen gelovigen in de stad zich af (H. Weij, 33 v.).

Maar wordt het dan geen tijd om te luisteren naar de nuchtere woorden uit de plattelandsgemeenten? Wat moet een kleine kerk ook beginnen in zo'n grote stad?

De creativiteit van het geloof

Toch werpen de stadsgemeenten en hun predikanten het hoofd niet in de schoot. Integendeel. Gebrek aan mensen en middelen brengt hen tot een grote mate van creativiteit. Het is alsof men koortsachtig zoekt naar mogelijkheden om ondanks alles volwaardig kerk te zijn. En men vindt ook!

Praktische voorbeelden geeft o.a. K. van den Geest. (Van 1990 tot zomer 1998 was hij predikant van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam-C.) W. Dekker doet verslag van de bezinning, die aan deze creativiteit ten grondslag ligt. Juist daardoor wordt helder, dat de activiteit van de stadskerken niet puur pragmatisch is of in elk geval niet hoeft te zijn. Dekker wijst op het belang van grondige bijbelstudie (27). Nieuwe vormen van gemeente zijn kunnen worden geboren in een hernieuwde omgang met de Schrift (29). Daarbij attendeert hij op de ballingschap. Toen Israël vastgelopen was, beloofde God iets nieuws. Ook noemt hij de minderheidsposi-

tie van de eerste christelijke kerken. Zij voelden **zich** niet minderwaardig (vgl. Jak.1:18).

Toch hulp nodig

Je zou nu bijna zeggen, dat de grote **stadskerken** zich prima redden. Toch is dat niet w. Het blijft waar, dat te veel **werk door** te weinig mensen **moet worden** gedaan. Verder is er door veel mutaties en de **vooral** jonge leden een gebrek aan **stabiliteit**, blijven de initiatieven **te fragmentarisch**, en is er **een** nijpend tekort aan **mensen** met levenservaring en een rijper geloofsleven. De **stadskerken** hebben hulp nodig (46 v). Natuurlijk denk je dan aan het kerkverband. Maar niet **alleen** omdat stads- en **dorpskerken** ressorteren onder **dezelfde** kerkelijke vergaderingen. **Ook** omdat de **stadskerk** dichterbij is dan de **dorpskerk** vaak denkt. Jongeren uit de regio gaan studeren of werken in de stad en worden daar lid van de **kerk**. Naderhand **komen deze** zelfde jongeren vaak **weer terug**, mtt de **vorming** die zij in de stad opdeden. De hulp van de zusterkerken kan financieel zijn: geld voor een missionaire werker in de stad (51). Ook heel praktisch: dorpsbewoners die het **hekwerk** van een **stadskerk** opknappen (49). Zelfs zouden ervaren ouderlingen een aantal jaren **in de stad kunnen gaan wonen** (50). Of men zou, **met** behoud van **woonplaats**, een actief lid van de stads gemeente kunnen zijn (29).

Beoordeling

In het kort bestek van 68 bladzijden, waaronder een uitvoerige **literatuurlijst**, ontvangen wij ontzettend veel. (ik heb in deze bespreking lang niet alles genoemd.) Tegelijk betekent dit, dat allerlei gedachten slechts **kort worden aangeduid**. Dit vraagt om **meer**. Zo zou ik graag zien **uitgewerkt**, hoe het nieuwe dat God **aan de Israëlitische ballingen** belooft kan worden **toegespast** op het geloof van de **stads gemeente**.

Een categorie die mijns inziens in Kerk **zijn in de grote stad** te weinig expliciete aandacht ontvangt, is die van de studenten. Zij **vormen** langzamerhand een essentieel onderdeel van veel stadskerken. Zij kunnen positief bijdragen aan het gemeente zijn en doen dat vaak ook. Maar zij maken de stadsgemeenten **ook** kwetsbaarder: door de specifieke pastorale zorg die zij nodig hebben, **door** het feit dat zij gezien hun eigen situatie vaak **nog** maar nauwelijks in staat zijn om echt **verantwoordelijkheid** te **dragen** in en vanuit de **kerk**.

Dit laatste is een reden temeer om nog sterker naar het kerkverband **te kijken**. **Laat ik in de iijn** van Van den Geest (zie het voorbeeld op blz.49) een suggestie mogen doen: Waarom stellen wij geen **partnerkerken** in? (We kennen het verschijnsel inmiddels in verband met Engeland en Schotland.) Een forenzen-gemeente wordt **partnerkerk** van een **stadskerk**. Om te beginnen

wordt er jaarlijks een **gezamenlijke gemeentevergadering** gehouden, **het ene jaar hier, het andere jaar daar**. Langzamerhand wordt bekeken of er ook andere vormen van contact moeten zijn.

De **stadskerk** merkt nu, dat zij niet langer alleen staat. A h **men** elkaar wat beter heeft leren **kennen**, wordt het ook **reëler** dat iemand uit de dorpskerk ouderling wordt in de stadskerk en dat leden **van** die andere gemeente in de stad gaan evangeliseren. Bijkomend voordeel is wellicht, dat stadskerken en **plakelandskerken** **ook** weer **niet al te** ver uit **elkaar** groeien. Tenslotte: het zal u duidelijk zijn, dat ik deze **publicatie van harte** bij u **aanbeveel**.

N.a.v. W. Dekker e.a., *Kerk zijn in de grote stad*, GSEV Reeks 38 en GWG Publicatie 3, Uitg. De Vuurbaak Barneveld 1998, 68 blz., f 15,75.

Ds. T.S. Huttenga is predikant van de Gereformeerde Kerk van Groningen-West

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Ds. J. van Amstel

Over Gods leiding gesproken...

Indien er geen toeval bestaat, maar alles tot in de kleinste details leiding van God is, **waarom gebeuren de dingen dan zo?**

Een boek voor jongeren... en ouderen.

Ing. 112 pag., f 15,90

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Dr. C. Trimp

Kerk in aanbouw

Haar presentie en pretentie

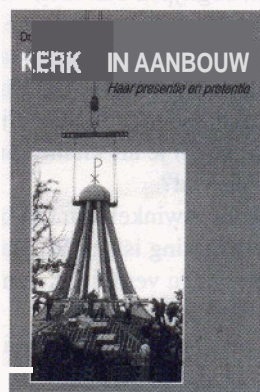
De groei van het Samen- op Wegproces. De toenemende invloed van de Evangelische Beweging. Hoe houden wij hieronder ons **kerkelijk** normbesef op peil?

288 pag., gebonden, £ 30,00

Uitgeverij Oosterbaan & La Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - tel. 0113-215591

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

'HEER VAN UW KERK'

Lied vandeweek

'Heer van uw kerk' is onmiskenbaar een **dooplied**. 'Heer van uw kerk, / Gij hebt het woord genomen / en zegt ons: laat de kinderen tot Mij komen, / want hunner is ket **b**-ninkrijk' luidt strofe 1. Daarmee is meteen de toon gezet: de dichter, ds. E.L. Smelik, schreef de tekst in nauwe aansluiting bij verschillende bijbelplaatsen. In **strofe 1** is dat Jezus' **uitspraak** 'Laat de kinderen tot mij komen' (Luk. 18, 15-17 en de **parallelteksten**). Vervolgens klinken in de **volgende strofen** door: 1 Kron. 29, 14 ('Want het komt alles van u en wij geven het u uit uw hand', str. 2), Joh. 10, 28 ('... en niemand zal ze uit mijn hand roven', str. 5), Ef. 4, 22-24 ('... ckt gij [...] de oude mens aflegt...', str. 4), Rom. 6, 4 ('Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood...' str. 6) en Ps. 8, 3 ('Uit de mond van kinderen en zuigelingen...' str. 8).

Als we de tekst van het lied nader bekijken, ontdekken we verdere nuances. Het lied is een **gemeenteli**ed, maar in strofe 2 lijken toch de **doopouders** aan het woord te zijn: 'Hier zijn wij dan: / van U is 't jonge leven...' Dat is in eerste instantie inderdaad het geval. Maar de vloeiende overgang die in de strofen 3 en 4 wordt gemaakt van de ouders naar de totale gemeente maakt al duidelijk dat die ouders er niet **staan** als twee individuen, maar dat zij deel uit maken van de gemeente. Met de ouders brengt de **hele gemeente** dit **nieuwe** leven naar de **doopvont**. Zij zijn immers allen gedoopt en daarin aan elkaar en aan Christus verbonden (strofe 9). De uitroep 'Er is gedoopt' uit strofe 9 slaat dan ook niet uitsluitend op het doopwater dat net vloeiende, maar evenzeer op het feit dat het **doop-**

water al zo vaak heeft **gestroomd**: 'Wij allen zijn verbonden, / het voorgeslacht, de ouders, die hier stonden, / de ganse kerk in één geloof.'

Er is nog iets in de tekst te ontdekken. Het lied valt namelijk uiteen in twee delen. Als het in zijn geheel wordt gezongen, voor of na doopsbediening, leidt dat tot enkele onnatuurlijkheden. In het ene geval worden de strofen 6 en 9 ('...het is gedoopt...'; 'Er is gedoopt!...') gezongen voor de doop, in het andere geval de strofen 3 en 5 ('Reeds staat Gij klaar...'; 'Het water wacht...') na de doop. Dat kan inhoudelijk gezien **natuurlijk** niet.

Het lied valt uiteen in een gedeelte dat voor de bediening van de doop moet worden gezongen, namelijk de strofen 1 t/m 5, en een gedeelte voor na de doop, de strofen 6 t/m 7. Nader uitgewerkt: De strofen 1 t/m 5 worden gezongen nadat de ouders hun jawoord hebben gegeven. Zij lopen vervolgens tijdens het zingen naar de doopvont; symbolisch gezien is het 't mooiste als zij beginnen te lopen bij strofe 2: 'Hier zijn wij dan: / van U is 's jonge leven, het moet U dankend worden weergegeven want alles komt uit uwen hand'. Strofe 5 loopt vervolgens naadloos over in de doopsbediening. Daarna vervolgt de gemeente met de strofen 6 t/m 9 en tot slot volgt het dankgebed.

Als men het lied inderdaad zo inpast in het grotere geheel van & doopsbediening, is het uiterst belangrijk dat er inderdaad één geheel van wordt gemaakt en dat alle onderdelen als vanzelf in elkaar overgaan. Het lied wordt al voor het lezen van het formulier aangekondigd zodat de viering niet onderbro-

ken hoeft te worden met regieaanwijzingen als 'dan zingen we nu eerst...' of 'na de doop zingen wij...'

Liederen zijn geschreven als een geheel. We kennen als kerken, om wat voor reden dan ook, een traditie van 'versjes zingen', dat wil zeggen een of enkele coupletten uit een groter geheel apart zingen, alsof het gaat om een zelfstandig lied. Het meest bekende voorbeeld is wel bij de doop te vinden: Psalm 105 vers 5. Ook lied 335 kan ertoe verleiden deze weg te kiezen door bijvoorbeeld uitsluitend strofe 9 te zingen. Maar wie het lied als geheel beziet zal moeten erkennen dat dit een verlies betekent.

Melodie

'Heer van uw kerk' verscheen voor het eerst in het Liedboek, maar de melodie stamt al uit 1787. De maker, Carl Philip Emanuel Bach, is een zoon van de bekende componist Johann Sebastian. Tijdens het leven van Carl Philip Emanuel Bach was de bloeiperiode van het Duitse kerklied voorbij, maar er werden nog steeds kerkliederen geschreven. De melodie van lied 335 weerspiegelt duidelijk de idealen van deze tijd, de Verlichting: eenvoudig, melodieuze, gemakkelijk in het gehoor liggend en op het goede moed werkend.

Het is een fraaie melodie (de componist was immers een meester in zijn vak) die gemakkelijk aan te leren is. Ze is geschreven in een vierkwartsmaat dat betekent in dit geval een rustig tempo dat uitgaat van de kwartnoot. Tussen de regels zijn geen rusten, dus de regels lopen gewoon in elkaar over, maar

335 Heer van uw kerk

wijze: Gott ist mein Lied

Carl Philipp Emanuel Bach 1787

1 Heer van uw kerk,
Gij hebt het woord ge - no - men
en zegt ons: laat de kind - ren tot Mij ko - men,
want hunner is het ko - nink - rijk.

<p>2 Hier zijn wij dan:
van U is 't jonge leven,
het moet U dankend worden weergegeven,
want alles komt uit uwe hand.</p> <p>3 Reeds staat Gij klaar
en komt ons vriendelijk tegen,
uw liefde vindt ons langs verborgen wegen,
eer wij U zoeken zijt Gij daar.</p> <p>4 Geef ons uw naam,
de oude mens moet sterven,
in U zal hij een nieuw bestaan verwerven
als Gij maar voor hem in wilt staan.</p> <p>5 Het water wacht
en 't kind ontvangt uw zegen,
Gij spreekt het aan, het heeft een naam gekregen
en niemand rukt het uit uw macht.</p> | <p>6 Uw teken spreekt –
Gij wilt zijn Heiland wezen,
het is gedoopt, begraven en herrezen
in Vader, Zoon en Heilige Geest.</p> <p>7 Uw mild gelaat
blijft over 't kind gebogen;
het wordt voor U geboren en getogen,
vervult zijn wegen naar uw raad.</p> <p>8 En laat de mond
der kinderen, die we U wijden,
eens, zelf ontwaakt, met ons uw naam belijden:
wij leven vast in uw verbond.</p> <p>9 Er is gedoopt!
Wij allen zijn verbonden,
het voorgeslacht, de ouders, die hier stonden,
de ganse kerk in één geloof.</p> |
|--|--|

E.L. Smelik (1900-1985)

bij een juist tempo levert het ademhalen geen enkele probleem op. Opvallend aan dit lied is de melodische welving: de regels 1 en 2 hebben slechts een paar 'glooiingen' maar regel 3 leidt in één mooie beweging naar het hoogtepunt van de melodie: 'en zegt ons: laat de kind-ren tot Mij komen', regel 4 daalt dan weer af en brengt de melodie tot een rustpunt.

Drs. A. de Heer-de Jong studeerde orgel- en kerkmuziek. Zij is werkzaam als publiciste op het gebied van de muziek, en stelde

voor de E.O. de radioserie 'Kerkmuziek in de Nederlanden' samen. Zij is tevens lid van het deputaatschap voor de kerkmuziek.

OVERWEGING

heeft u wel eens overwogen om een advertentie in
De Reformatie te plaatsen?

Bel 0113 - 21 55 91

M

meegelezen

Evangelische liederenbundel

Het Evangelisch Werkverband in de Samen op weg-kerken heeft een *Evangelische Liederenbundel voor de kerken* gemaakt. Ze zal binnenkort verschijnen. In mei werd een proefkatertje gepresenteerd. In het Hervormd-Gereformeerde Windstroken van juni 1998 vertelt Marja Brak daarover:

De mensen van het EW zingen in hun kerkdienst uit het Liedboek voor de kerken en in nogal wat plaatsen ook uit 'Opwekking'. Als ik het goed inschat, hebben ze uit de sfeer van beide categorieën liederen een scheutje nodig voor hun geloofsbeleving. Dat zal een deel van de 'bonders' – zeker van de jongeren – herkennen. Dat blijkt uit wat op Windroos-conferenties, in het DABAR-werk, op HGJB-bijeenkomsten etc. wordt gezongen. Teksten en melodieën uit het Liedboek voor de kerken hebben kwaliteit, maar zijn soms van een dusdanig niveau dat je eerst een trap up moet klimmen voor je hart op de gewenste hoogte is. Althans, dat hoor ik jongeren zeggen. Bij opwekkingsliederen is soms het omgekeerde het geval: je haakt onmiddellijk in bij tekst en melodie, die je gevoel direct raken, maar op een gegeven moment zijn ze stukgezongen'. Dan heb ik het nog niet gehad over de theologische inhoud.

Wat is een evangelisch lied?

Eén van de mensen die betrokken was bij de samenstelling van de EW-bundel, Cees van Setten, hield een boeiende toespraak.

Hij is zowel theoloog als musicus en in het proefbundeltje kwam ik verschillende teksten en melodieën van hem tegen.

(...)

Nog boeiender vond ik de definitie die Van Setten gaf van 'een evangelisch lied':

- Evangelischen houden van de Bijbel, daarom zingen we graag de tekst van de Schrift zelf. Zulke liederen zijn er nog te weinig, maar iemand als (de Belgische) Willy Appermont schrijft melodieën voor bijbelteksten.
- Het beleven van de gemeenschap met elkaar is belangrijk. Samen zingen smeedt gemeenschap. Daarom zingen evangelischen graag koinonia-liederen in de 'wij vorm'.
- De liederen moeten toegankelijk zijn. De muziek is vaak gebaseerd op lichte muziek. En de taal ervan brengt je niet bij theologische gedachtegangen, maar bij de Persoon van de Drie-enige God.
- De liederen moeten herkenbaar zijn voor jongeren. Er zijn dan ook tiener- en kinderliederen in de bundel opgenomen.
- Het gevoel speelt een rol. Het evangelische lied kenmerkt zich door een persoonlijke relatie tot God. De liederen spreken het gevoel aan en roepen het gevoel op. Bij dit laatste punt plaatste Van Setten een belangrijke (herkenbare) kanttekening: 'Er zijn liederen die meer je verstand raken en ander die meer je gevoel raken. Ze komen samen in je hart. In het evangelische lied is God heel dichtbij. In het Liedboek voor de kerken is God soms meer op een afstand. Nu ik wat ouder ben is dat laatste voor mij soms meer een behoefte. We moeten die beide elementen – nabijheid en distantie – houden'.

Het evangelischelied tegen het licht gehouden

Van dezelfde drs C.R. van Setten kwamen we in het evangelische Soteria van juni een boeiend artikel tegen over hoe het toegaat in een 'samenkomst' van een evangelische gemeente. Hij toont sympathie, maar is ook kritisch. Eerst enkele meer algemene opmerkingen:

Nabijheid en distantie

De familiale vormen in de evangelische gemeente lijken af en toe aan erosie onderhevig te zijn. Er is communale warmte, vertrouwdheid en gemeenschapsgevoel, maar de bijbelse tweeling eerbied en verwondering, immer gevonden in de wieg van de stilte, ontbreken. Er is een grote en massieve hoeveelheid evangelische orthodoxie, maar je mist iets: de Eeuwige die dat alles ontstijgt. De bijbels gepaste afstand tot God en het Godsbesef zelf komen nu in het gedrang. Men heeft namelijk niet alleen samenbindende elementen nodig, maar ook dat alles overstijgende elementen. 'Rabbijnse eredienst, aanbidding, bekleedt de enkeling met een groter zelf' houdt Max Kadushin ons voor. Er is plaats voor God als Vader (van het gezin), dichtbij, maar welke (liturgische) plaats is gereserveerd voor God als de Eeuwige, de Andere, de Allerhoogste, de... mystieke? Als het eerste concept ten koste gaat van het tweede is dit een zeer slechte zaak. God is oneindig veel groter dan de optelsom van al onze theologieën en ervaringen. Fixaties zijn niet gepast en leiden altijd tot al te omlijnde godsbeelden, resulterend in een of ander gouden kalf. De plaats van de Sjechina, de tabernakel, was een ver-

plaatsbaar heiligdom. Zo is God ook nu nog bij ons in een tent, die 'een leemte is, uitgespaard in het midden van de gemeente, waar de Heer **verborgen** aanwezig is'. **Toe-**gankelijk en verborgen tegelijk. **Van** dit besef moet elke liturgie doorweekt zijn.

Welke liturgische vormen kent de evangelische gemeente om hieraan gestalte te geven? **Mijns inziens hebben we hier** de kern te pakken van **een** van de **grote** crises **die** de evangelischen **nog** te **wachten staan**. Zij zijn te los van de geschiedenis, te los van de historische verbondenheid met hun wortels in Israël en de kerk van de **eeuwen** en daardoor te zeer overgelaten **aan** de eigen kleine cirkel. **Als** de bijbelse en **heilshistorische** ruimte wordt verkleind **tot** de vierkante meter van persoonlijke **geloofservaring** en **allerhande** charismatische bevliegingen, zullen **uiteindelijk** velen op **de** vlucht slaan. Het is niet **voor** niets dat er in de Verenigde Staten binnen de Pinksterbeweging al een aantal jaren lang een **trend** zichtbaar is om oudere liturgische **vormen** te adapteren. Men zoekt **naar** **diepere** waarheid, naar diepte, **ver weg** van het profane en bande.

Sommige van deze groepen omarmen inmiddels zelfs de Oosters-Orthodoxe liturgie. In **ons** kerkelijke rivierenland lijkt dit al gauw een fiks aantal bruggen te ver. Maar het feit dat de liturgie **ons** op een andere plaats en in een andere tijd voert vraagt om **uitdrukking** in vormen, die recht doen aan wie God is. Evangelische gemeenten **zouden** zich hierop eens moeten bezinnen. Zij laten het terrein van (bijbelse) **vormen**, poëzie, symboliek, attributen en beweging nagenoeg braak liggen. Het **zou ook** binnen de evangelische beleving een verrijking betekenen en al te 'familiaire' vormen, die in feite nogal eens aansluiten bij de huidige **steeds** oppervlakkiger **wordende** leef sfeer in onze samenleving, kunnen oplossen in iets dat veel meer recht doet aan de aanwezigheid van de Heer.

Lofprijzing en aanbidding

Daarna geeft Van **Setten** aandacht aan de liederen in **een** evangelische samenkomst:

(. . .)

Ook de evenwichtige samenstelling **van** liederen is een punt van aandacht. Sinds de **80er** jaren is er een toenemende **nadruk** op het zingen van verticale liederen. De zangdienst **wordt** ook wel 'lofprijzing en **aanbidding**' genoemd. Men begint met een aantal vrolijke en ritmische **lofprijzingsliederen** en gaat dan over 'in aanbidding'. Hier staan de melodieuze en vooral rustige liederen in het centrum van de beleving. **Soms** zingt men in tongen, men **improviseert** op eenvoudige **akkoordenschema's** en er **zijn** muzikale intermezzo's zonder dat de aanbidding wordt onderbroken. **Velen** staan, de handen in aanbidding geheven, de ogen gesloten. Zelfs buitenstaanders ervaren dat hier van een zeer **persoonlijke en intieme omgang met God** sprake is. **Er** wordt niet **over** God gezongen, maar tot God! Dit is een uniek en **mits** goed @e-)geleidelijk vloeiend gedeelte in de liturgie. Uniek, omdat dit een grote blinde vlek is in de kerkelijke liturgie. Evangelischen vergelijken dit graag met het **bijbelw reukoffer**: dit stijgt ononderbroken op naar boven en behaagt het **hart** van de Eeuwige. Voor velen is dit het hoogtepunt in de liturgie.

De Psalmen: diep en breed Lofprijzing en aanbidding (van de voorhof naar het heiligdom, van **veraf naar dichtbij** spelen zowel in de liturgie van Israël (de psalmen) als in die van de gemeente (de Apocalypse!) natuurlijk een grote en zeer belangrijke rol. Toch mogen andersoortige liederen, met hun verschillende corresponderende liturgische sferen, niet in de verdrukking komen. Juist ook om **eenzijdigheden** in ons beeld van God te **vermijden**. Ook **het boek van de psalmen**, mijns inziens **nog steeds** het **paradigma voor** de **eredienst**,

bevat meer **dan lofprijzing** en **aanbidding**. Deze laatste **zijn** in het psalter **ingekaderd in levenssituaties**, opvattingen en **gevoelens** als **onzekerheid, verdriet**, angst en boosheid. **Zo wordt** er diepte aan verleend. Pastorale liederen, **kerugmatische** liederen, 'leerdichten', koinonia-liederen en **gelegenheidsliederen** moeten dus ook hun plaats hebben. De liturgische maaltijd vraagt om **een** goed samengesteld en gevarieerd **menu**.

Emotioneel evenwicht

In het verlengde hiervan zou **een** goede voorbereiding van de **samenkomst** een heilzaam effect kunnen hebben op **een** ander evenwicht dat ook wel eens verstoord blijkt te zijn. En dan hebben we het over emotioneel evenwicht. **Opwekkingsliederen** hebben een groot **emotioneel gehalte**. **Ze** zijn gemakkelijk te zingen, raken het hart, zijn direct en verlangen **grote** intimiteit of roepen dit op. Daar is niets mis **mee**. Het feit dat, zeker in **onze** verzakelijkte kerken, geloof **ook** met gevoelens te **maken** heeft kan niet vaak **genoeg benadrukt** worden. Maar een voortdurend appèl op de emotionaliteit van de gemeenteleden **kan** tot negatieve beleving leiden en pastoraal gezien zelfs schadelijke gevolgen hebben. Ik heb in diverse evangelische gemeenten bij deze en gene een soort '**lofprijzingsmoetheid**' geconstateerd. **Een** hoeveelheid liederen van een direct en hoog emotioneel gehalte die te **vaak** en te lang achter elkaar door worden gezongen, veroorzaakt **spirituele** matheid. Je kunt niet altijd op commando emoties opbrengen, of deze nu positief of negatief geladen zijn. Het gevaar van geestelijke manipulatie en dwingelandij ligt op de loer. Overmaat kan leiden tot erosie van onze gevoelens, die in principe teder en kwetsbaar zijn. Bovendien, bij onevenwichtige en psychisch gewonde mensen kan dit schadelijke gevolgen hebben. In het eerste geval zal dit nogal eens tot overgeestelijken en extatisch gedrag aanleiding geven. In het tweede ge-

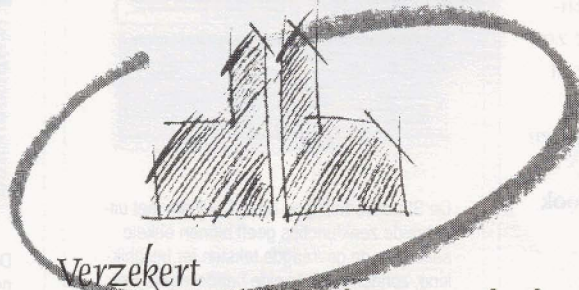
val, ik denk bijvoorbeeld aan ernstig getraumatiseerde mensen, kan dit hun problematiek behoorlijk verergeren. Het blijkt dat evangelische gemeenten **een** aantrekkingskracht hebben op **mensen** met **geestelijke** littekens en **wonden**. De persoonlijke geloofsbeleving, de nadruk op de Liefde van God en de gemeenschaps-warmte doen hen **immers** goed. Elders staan zij **vaak** in de kou. Maar de **overmaat** en het sterke, soms dwingende **appèl** (ook in de preek) op bepaalde geloofs-emoties kan **anderzijds ook een** verstikkend **klimaat vormen**. Omdat in vele **gemeenten** de aanbidding als een **(de 'ware')** vorm van **geestelijk-zijn** wordt beschouwd en zij er **emotioneel** niet in **mee** kunnen gaan, voelen zij zich nogal **eens** schuldig. Dit wordt meestal niet opgemerkt omdat getraumatiseerde mensen juist door hun **voorgeschiedenis** (bijvoorbeeld incest) **beïnvloedbaar**, loyaal en 'gehoorzaam' geworden zijn. Ze gaan, tegen hun gevoel in, **weer mee**. **Zo kan hun**

verleden zich herhalen. Dit lijkt me reden te over om het verloop van de samenkomst, de liturgie, met zorg samen te stellen. Tegelijk legt dit een zwaartepunt van **verantwoordelijkheid** bij de voorbereidingsgroep, zo **men** wil, **liturgiecommissie**. **Pastoraal-theologische kennis** en gevoeligheid is daar dan **ook** evenzeer gewenst als **muzikaal vakmanschap**. **Dit mag** nooit een 'exclusief' gezelschap worden.

Het lied en onze geloofsbeleving
Het feit dat de **Opwekkingsbundel** min of meer een **monopoliepositie** verkregen heeft in de **evangelische** gemeenten is mijns inziens geen goede ontwikkeling (overigens geldt dit evenzeer voor het **primaat** van het Liedboek in de kerken!). Zij heeft in concreto de **oudere** bestaande bundels (waaronder het psalmboek) verdrongen en vervangen. Ook eigentijdse ontwikkelingen buiten het 'opwekkings-genre' komen zo moeilijk in het evangelische vizier. Dit alles betekent **een**

beperking in muzikaal idioom, taalveld, theologische en spirituele **kleur**. **Ook** valt te vermoeden dat de liederen uit deze bundel zowel muzikaal (dit zeker voor wat **betreft** de ontwikkelingen van de laatste 10 jaar) als inhoudelijk **iets** beter passen bij de beleving **van** jonge mensen dan bij die **van** de ouderen. Vanuit **communicatief** oogpunt is dit iets om -in het algemeen- bij stil **te staan**. De **liedcultuur**, breder gezegd: het **audio-visuele** gedeelte van de **dienst**, **heeft een nauwelijks te onderschatten** invloed op onze **geloofsbeleving** en opvattingen. Het **is** de **drie-dimensionele** uitwerking van het Woord. **Dit kan** versterkend en **opbouwend**, maar ook tegengesteld **werken**. Met name **liturgische vormen** en beelden hebben de zwarte bladzijden uit de **kerkgeschiedenis** 'ingekleurd' (zoals blijkt uit de geschiedenis van het anti-judaïsme). **Audio-visuele** elementen **geven glans**, **kleur**, **toon** en diepte **aan wat men wil** communiceren. Bet **zijn** goede, vaak onmis-

donatus

Verzekert
van Aavondmaalstel tot Zadeldak
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

G E L O O F W A A R D I G V E R Z E K E R D

bare dragers van het Woord. Maar zij kunnen anderzijds ook verkeerde theologische concepten uitvergrooten, met alle pastorale gevolgen van dien. En ook hier is de impact groter dan die van het louter verbaal. Het is hier dus oppassen geba-zen. Er moet gelet worden op zuiverheid en evenwicht.

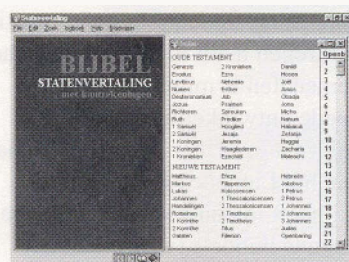
Gerijpte olie?

...de evangelische gemeente krijgt nog geen voldoende. Als de opwekking niet wortelt stolt ze. Historische voorbeelden te over. Dit is geen pleidooi voor een grotere nadruk op het Woord (de preek), maar voor een broodnodige revisie van de evangelische liturgie. Zij is een kaartenhuis waarbinnen - toegegeven - veel gebeurt. Enige wind van betekenis zal haar echter in elkaar doen storten. En die wind, daar hebben we nu juist in Nederland zo'n last van. Invliegende en meestal weer weg fladderende charismatici (vooral uit de VS) veroorzaken regelmatig de nodige turbulentie. Juist vanwege de gerichtheid op de ervaring in het hier en nu zullen velen teleurgesteld en wellicht verbitterd raken. Het secularisatieproces, dat de historische kerken hebben moeten doormaken, zal in versneld tempo ook de evangelischen treffen. De maagden die zonder olie zitten zullen dan de boot missen. En echte olie is, net als goede wijn, een product dat tijd en rijping heeft doorgemaakt. Daarom moet de lage liturgie ook te rade bij de hoge.

Statenvertaling met kanttekeningen

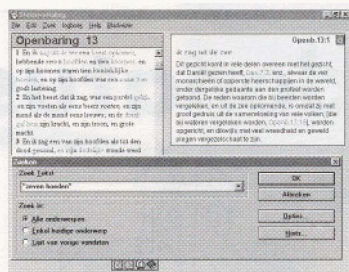
UNIEK IN GEBRUIK

Een programmat met de meer dan 50.000 kanttekeningen (Pieter Keur) welke overzichtelijk zijn weergegeven in een speciaal kader naast de Bijbeltekst. Het bijzondere aan deze CD-Rom is dat niet alleen de kanttekeningen worden getoond, maar dat bijbelverwijzingen in de kanttekeningen ook aangeklikt kunnen worden, waardoor de betreffende bijbeltekst ook op het beeldscherm verschijnt

Voordelen

- * tienduizenden hotspots waarop u met de muis kunt klikken
- * uitgebreide en snelle zoekfunctie
- * teksten in andere programma's op te nemen
- * zeer geschikt voor Bijbelstudie
- * bijzonder fraai uitgevoerd

De Statenvertaling op deze CD-Rom met uitgebreide zoekfuncties geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten ter beschikking, zonder ingewikkelde handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier en efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 185,-

Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre
Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

NBG-Plus

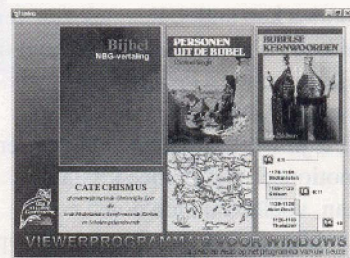
De NBG-Plus wordt inmiddels door veel gezinnen met plezier gebruikt. Wij kunnen u de NBG-Plus, die uitgebreider is dan de concordantie, van harte aanbevelen.

De Heidelbergse Catechismus

De vragen en antwoorden met de honderden bijbeltekstverwijzingen maken het gebruik eenvoudig.

Bijbelse kernwoorden

Een digitaal woordenboek waarin belangrijke bijbelse kernwoorden zijn opgenomen.

Persoon uit de Bijbel

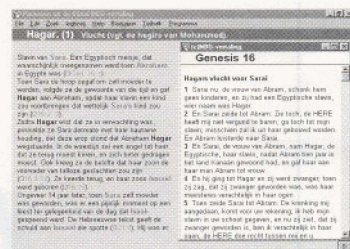
Een programma met meer dan 400 belangrijke persoonsnamen.

De zendingsreizen van Paulus

Een programma met een fraaie kaart met bijbelse plaatsen die bij aanklikken de betreffende reizen van Paulus weergeven.

De Tijdbalken

Door zijn eenvoudig handig, is het eenvoudige gebruik van de tijdbalken. Er zijn er drie: De Richteren, de koningen van Juda en de koningen van Israël.

De NBG-vertaling op deze CD-Rom geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten ter beschikking, zonder ingewikkelde handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw eigen notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier en efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 150,-

Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre
Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591